

UMUMTA'LIM MAKTABLARI MUSIQA TA'LIMIDA MILLIY CHOLG'ULAR ORQALI O'QUVCHILARNING IJODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH

D.SH.Dilmurodjonova
Nizomiy Nomidagi O'zMPU
Professional ta'lim va san'at fakulteti
2-bosqich magistri

Annotatsiya: Maqolada umumta'lim maktablari musiqa ta'limida milliy cholg'ular asosida o'quvchilarning ijodiy rivojlanishini ta'minlash masalalari kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Milliy cholg'u ijrochiligining pedagogik, psixologik va estetik imkoniyatlari ochib berilib, musiqa ta'limida ijrochilik faoliyatini tashkil etishning nazariy asoslari yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim talablari, kompetensiyaviy yondashuv hamda davlat ta'lim siyosati bilan uyg'un holda milliy cholg'ularni o'qitishning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, milliy cholg'ular, ijodiy rivojlanish, musiqiy ijrochilik, kompetensiyaviy yondashuv, umumta'lim maktabi.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida milliy madaniyat va san'atni asrab-avaylash hamda uni ta'lim jarayoniga chuqur integratsiya qilish dolzarb pedagogik masalaga aylandi. Ayniqsa, musiqa ta'limi orqali o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va milliy o'zlikni anglash ko'nikmalarini shakllantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda musiqa va san'at ta'limini rivojlantirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, umumta'lim maktablarida milliy cholg'ularni o'qitish amaliyotini kengaytirish belgilandi. Xususan, milliy cholg'ular orqali musiqiy ijrochilik faoliyatini yo'lga qo'yish o'quvchilarning ijodiy rivojlanishini ta'minlashda samarali vosita sifatida e'tirof etilmoqda.

Milliy cholg'u ijrochiligining pedagogik mohiyati

Milliy cholg'u ijrochiligi musiqa ta'limining amaliy komponenti bo'lib, u o'quvchilarning musiqani faol idrok etish, tahlil qilish va qayta yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Pedagogik nuqtai nazardan, ijrochilik faoliyati o'quvchilarda ijodiy mustaqillik, emotsional sezgirlik va musiqiy tafakkurni shakllantiradi. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, amaliy ijro mashg'ulotlari musiqiy bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga xizmat qiladi.

Ijodiy rivojlanish va musiqa ta'limi o'zaro bog'liqligi

Ijodiy rivojlanish — bu o‘quvchining yangi musiqiy obrazlarni yaratish, ijro jarayonida mustaqil qaror qabul qilish va estetik baholash qobiliyatining shakllanishidir. Milliy cholg‘ular bilan ishlash jarayonida o‘quvchi nafaqat tayyor kuylarni ijro etadi, balki ularning xarakteri, uslubi va mazmunini anglashga intiladi. Bu esa ijodiy fikrlashni faollashtiradi.

Musika o‘qituvchisining kasbiy kompetensiyasi

Milliy cholg‘ular asosida ta’limni samarali tashkil etish musika o‘qituvchisining kasbiy kompetensiyasiga bevosita bog‘liq. O‘qituvchi pedagogika, psixologiya, musika nazariyasi va ijrochilik sohalarini uyg‘unlashtirgan holda faoliyat yuritishi zarur. Aynan shunday yondashuv o‘quvchilarning ijodiy rivojlanishini tizimli ravishda ta’minlaydi.

Zamonaviy ta’lim yondashuvlari bilan uyg‘unlik

Bugungi kunda musika ta’limida kompetensiyaviy yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Milliy cholg‘ular asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarda ijrochilik kompetensiyasi, musiqiy eshitish va reflektiv ijro ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bu jarayon zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘un holda olib borilganda yanada samarali bo‘ladi.

Umumta’lim maktablari musika ta’limi amaliyotida milliy cholg‘ular ko‘pincha faqat repertuarni ijro ettirish yoki darsni bezash vositasi sifatida qo‘llanilib, o‘quvchilarning ijodiy fikrlashi, mustaqil ijro qarori qabul qilishi va musiqiy obraz yaratish qobiliyatini tizimli rivojlantirishga xizmat qilmayapti. Natijada milliy cholg‘ularning pedagogik va ijodiy salohiyati to‘liq ishga solinmayapti.

Shu bois, musika ta’limida milliy cholg‘ular asosida o‘quvchilarning ijodiy rivojlanishini ta’minlovchi maqsadli, metodik jihatdan asoslangan va kompetensiyaviy yondashuvga tayangan pedagogik mexanizmlarni aniqlash va asoslash zarurati yuzaga kelmoqda.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, umumta’lim maktablari musika ta’limida milliy cholg‘ularni faqat ijro obyektlari sifatida emas, balki o‘quvchilarning ijodiy rivojlanishini ta’minlovchi pedagogik vosita sifatida tashkil etish zarur. Milliy cholg‘ular asosida olib borilgan mashg‘ulotlar jarayonida o‘quvchilarda musiqiy obrazni anglash, ijro jarayonida mustaqil qaror qabul qilish hamda estetik baholash ko‘nikmalarining shakllanishi kuzatiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanganki, milliy cholg‘ularni kompetensiyaviy yondashuv asosida qo‘llash o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi, musiqiy tafakkurini rivojlantiradi va ijrochilik faoliyatiga ongli munosabatni shakllantiradi. Bu holat musika ta’limi samaradorligini oshirishda milliy cholg‘ularning didaktik imkoniyatlari yetarlicha yuqori ekanini tasdiqlaydi.

Olingan ilmiy xulosalar umumta'lim maktablarida musiqa darslarini loyihalashda, o'quv dasturlarini takomillashtirishda hamda musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, mazkur yondashuv musiqa ta'limida milliy madaniy merosni saqlash va uni zamonaviy pedagogik talablar asosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Madaniyat va san’at sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ–112-son qarori. — Toshkent, 02.02.2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Umumta'lim maktablari uchun “Musika” fani bo'yicha davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. — Toshkent, 2020.
3. Mannopov S. O'zbek xalq musiqa madaniyati. — Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Yo'ldosheva M. Musika ta'limi metodikasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Ahmedov R. Musiqiy ijrochilik asoslari. — Toshkent: Musika, 2017.
6. Panjiyev D. Milliy cholg'u ijrochiligining pedagogik asoslari. — Toshkent: Ilm Ziyos, 2020.
7. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. — New York: Basic Books, 1983.
8. UNESCO. Arts Education Policy Review. — Paris: UNESCO Publishing, 2019.